

MÜZE EVLER

UZ, Seden
TÜRKİYE/ТУРЦИЯ

ÖZET

Bu çalışmada müze evin ulusal ve uluslararası tanımlarından yola çıkarak müze evlere yeni bir yaklaşım getirilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda ICOM (International Council of Museums) tarafından yapılan müze ev tipolojisi esas alınarak Türkiye'deki müze evler için yeni bir müze ev tipolojisi oluşturulmaya çalışılmıştır.

Tarihî ev ve müze ev arasındaki benzerlikler ve farklılıklar örnekler üzerinden değerlendirilmeye çalışılmıştır. Müze evlerin mevcut durumu üzerinden öneriler getirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Müze, müze ev, yaşanmışlık, müze ev tipolojisi.

ABSTRACT

This paper attempts to bring out a new approach to the house museum, beginning with definitions in national and international sphere. Within this context, it is attempted to establish a new typology for house museums in Türkiye based on the typology of the house museums of the International Council of Museums.

It is dealt with through differences and similarities between historical houses and house museums. Some suggestions are provided based on current status of house museums.

Key Words: Museums, house museums, history, typology of house museums.

Ev, insanların içinde yaşadığı ve barındığı yapı türüdür. Bir evin mimari yapısı ve eşyaları o evde yaşayan şahıslarla bir bütünlük içerisinde. Ev içinde yaşayan şahsın sosyal statüsüne, ekonomik durumuna, kişisel özelliklerine ve evin kendi karakteristik yapısına göre çok büyük farklar gösterebilmektedir. Ev koruyucu bir kabuk görevi görür, dışarıya karşı içindekileri korur. Ev aynı zamanda anıların toplandığı yerdir.

Tarihsel olaylarda ön plana çıkmış (politikacılar, askerler, devlet kurucuları vb.) ve içinde bulunduğu kültüre yön veren (sanatçılar, şairler, yazarlar vb.) kişilere toplum “önemli olma” vasfı vermiştir. Bu nedenle yaşadıkları mekânlar herhangi bir kişinin evinden daha özel bir konuma sahiptir. Çünkü bu kişiler, içinde yaşadıkları kültüre bir şeyler katmış, örnek teşkil etmiş şahıslar olabilirler. Kimsenin düşünemediğini düşünüp uygulamaya çalışmış, öncü ve

lider olmuş kişilerdir. Bu nedenle içinde yaşadığı toplumun sosyal, kültürel, bilimsel, sanatsal veya siyasal hayatına katkı sağlamış bu kişiler “önemli” olarak nitelendirilmiştir. Bu kişiler, bir alanda ünlü oldukları için insanlar, onların hayatlarını merak etmekte, onlara etki eden her ayrıntıyı bilmek istemektedirler. Bu kişilerin ne yediğini, nasıl giyindiğini ve gündelik hayatlarını nasıl geçirdiklerini öğrenmek istediklerinden bu evleri korumak istemişlerdir. Bu bağlamda toplum kendi değerlerine sahip çıkmak, o kişilere olan saygılarını göstermek ya da anılarını yaşatmak adına o kişilerin yaşadıkları bu mekânlara önem vermektedir. Bu önemi gösterebilmek için, evlerini bir anlamda “dokunulmaz” yapmak adına, “müze ev”e dönüştürmüşlerdir. Bazen topluma yön veren bu kişiler, evlerinin müze eve dönüştürülmesini kendileri talep etmişlerdir. Bazen de kendi evlerini bir kuruma bağışlamışlar, bağışladıkları kurum, bu evleri “müze ev” hâline getirmiştir.

“Müze ev nedir?”, “Yurt dışında müze evler ile ilgili bir komite var mıdır?” sorularının yanıtını şöyle vermek mümkündür. “DEM HIST, ICOM’a (Uluslararası Müzeler Konseyi) bağlı müze evlerin yönetimi ve korunmasına odaklanan uluslararası bir komitedir. DEM HIST, Fransızca’da “tarihi konutlar” tamlamasının kısaltılmışıdır. DEM HIST, müze evlerin yönetimi ve korunması konusundaki çözümlerin ve problemlerin tartışıldığı uluslararası bir forum olarak işlevini tanımlar. Komitenin amaçlarından biri, bu evlerin daha iyi anlaşılması konusunda profesyonellere yardım etmektir. Çok fazla sayıda müze ev olduğu için sınıflandırma sistemi yöntemini yaratmak ve bu sayede daha etkin koruma, restorasyon ve güvenlik seçenekleri oluşturarak ziyaretçiler ve diğer profesyoneller arasındaki iletişimi kurmaktır. Elde etmek istenen sonuç az tanınan alanlarda/bölgelerde turizmi artırarak, komitenin ilişkilerini geliştirmektir.” (Pavoni, 2002; 11)

DEM HIST, müze evlerde mevcut olan sanatsal, tarihsel, kültürel ve sosyal zenginliği göz önüne alarak, benzer tüm müze evler için geçerli olan bu özellikleri, konferanslar düzenleyerek ortaya koyar. Konferans sonucunda müze evler hakkında elde edilen bilgileri yayınlarak, profesyonel platformda üyeleri arasında fikir alışverişini sağlar.

DEM HIST, 1997’de Cenova’da Palazzo Spinola’da oluşmuştur. “*Living History. Historic House Museums* (Müze Evlerin Yaşayan Tarihi)” isimli konferans boyunca, ICOM (Uluslararası Müzeler Konseyi) müze evlerin yönetimi ve korunmasına odaklanan uluslararası bir komitenin ihtiyacı hissedilmiştir.

Konferans katılımcıları, İtalya’nın ICOM başkanı Giovanni Pinna’nın 1998 de Melbourne’de gerçekleştirilen ICOM genel konferansında sunduğu dilekçeyi imzalamışlardır. Kısa bir zaman sonra, yeni komite ilk toplantısını yapmış ve “Müze Evler/Demeures historiques-Musées/Residencias Históricas-Museo” yani kısa adı Fransızca versiyonu olan DEM HIST ismini almıştır.

(icom, [16 Haziran 2007])

Uluslararası müze evler komitesinin amaçları şu şekildedir:

1. Tarihî evlerin müze evlere dönüşümü esnasında ICOM'un hedeflerini ve amaçlarını desteklemek.
2. ICOM programının uygulanması ve gelişmesine katkıda bulunmak.
3. Müze evlerle ilgili faaliyetlerin tamamlanmasını sağlamak, bunları programlamak ve düzenlemek.
4. İletişim, bilgi alışverişi ve karşılıklı iş birliği konularında, müzeler, profesyonel müze çalışanları ve müze evlerle ilgili olanlar arasında bir iletişim forumu hazırlamak.
5. ICOM içinde müze evlerin çıkarlarını gözetmek.
6. ICOM'a bağlı ulusal komiteler ve bağlı organizasyonlar ile diğer uluslararası komiteler ve bağlı organizasyonlar ile iş birliği yapmak.
7. Komitenin hedefleri ve ilgi alanları üzerine yayınlar yapmak.
8. Müze ev çalışmalarını ile ilgili yayınları desteklemek.

Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM) tarafından 1997 yılında İtalya'nın Cenova kentinde gerçekleştirilen Tarihi Müze Evler ile ilgili toplantıda Pavoni tarafından müze evlerin şöyle tanımlandığını görmekteyiz:

“Tarihî binalar, önceki yaşanmışlıklarıyla halka açıldıklarında kendi orijinal eşyalarını ve koleksiyonlarını halka göstermek durumundadırlar. Bu koleksiyonların tarihi, kültürel, ulusal değerlere sahip olarak tanınmış bu kişilerin ruhunu koruyarak, halkın tarihsel hafızası ile bir bağlantı kuran yapılara müze ev tanımlaması yapılmaktadır. Müze evler, yapının kendisi ve içinde bulundurduğu koleksiyon ile karakteristik bir şema oluşturan, sürekli önemli bir pozisyona sahip olmuş ve bu pozisyonu korumuş olan yapılardır.” (Pavoni, 2001; 17) bu tanımdan yola çıkarak şöyle bir yorum getirmek doğru olacaktır. Herkesin evi müze ev kategorisinde değerlendirilmemektedir. Bir kişinin evinin müze olabilmesi için içinde yaşadığı toplumun o kişiye önemli vasfını vermesi gerekmektedir. Aynı zamanda bu önemli kişinin evindeki koleksiyon ile yapının birbirini tamamlaması gerekir. Bu şartlar sağlandığında biz bu mekâna müze ev diyebilmekteyiz. Bazen de kişilerin önemini yanı sıra yapının kendi özellikleri, yapının çevre ile olan bağlantısı veya karakteristik özelliği nedeniyle ön plana çıkan evleri de müze ev olarak tanımlamak mümkündür.

DEMİST'e göre müze ev: “Günümüzde halka açılmış, geçmişte mesken olan tarihsel yapıların, orijinal mobilyaların tarihi, kültürel koleksiyonlarını gösteren, ünlü yaratıcıların ruhunu yansıtan ve güçlü bir şekilde bir topluluğun

tarihsel anılarına bağlı, özel bir müze çeşidi olarak tanımlanır.” (icom, [16 Haziran 2007])

Komite'nin çalışmaları sonucunda benimsediği görüşe göre, müze evlerin işlevi sadece mevcut koleksiyonu korumak değildir. Koleksiyonu kendi bünyesinde tekrar değerlendirip müzeye gelen ziyaretçiye bunu müzecilik anlayışı çerçevesinde aktarabiliyor olmalarıdır. Bu bağlamda müze evler müze tipolojisi içinde ayrı bir bölümde ele alınmalıdır. (Pavoni, 2001; 17)

Tarihsel özellikleri olan bir ev eğer olduğu gibi korunuyorsa onu müze ev olarak değerlendirmek çok doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Böyle bir ev tarihsel bir değer taşımaktadır o nedenle “tarihi evler” kategorisi içerisinde değerlendirilmesi uygun olacaktır. “Tarihi evlerle müzeleştirilmiş evler arasında büyük farklılıklar vardır. Tarihi evler sadece orijinal bir yapı ile orijinal bir koleksiyondan oluşurken, müze evler orijinal yapı ve koleksiyonun yanı sıra sosyal ve politik yaşanmışlığı doğru bir biçimde yansıtabilen, geçmişi doğru bir biçimde sergileyip bunu müzecilik kriterlerine (bakım, koruma, satış departmanları, güvenlik, pazarlama ile) uygun bir biçimde gelen ziyaretçiye sunulmasını sağlayan mekânlardır.” (Pinna, 2001; 7)

DEMHİST’de müze ev, tarihsel yapıların orijinal koleksiyonu ile birlikte değerlendirildiğinde toplumsal anılarla bağlantı kurulabilen özel bir müze çeşidi olarak tanımlanırken Uluslararası tanımlara farklı bir yorumla yaklaşan Amerika Birleşik Devletleri’nde ise müze evler, Amerikan kültürünün bir yansıması ve toplumsal kimliğin bir göstergisi olarak tanımlandığından gönüllülerin aktif olarak çalıştığı ve söz sahibi olduğu bir kar amacı gütmeyen bir kurum anlayışının hâkim olduğu gözlemlenmektedir. Bu nedenle Amerika Birleşik Devletleri’nde müze evler, yönetsel farklılıklar gösterebildiği gibi müzelere ayrılan bütçeden ötürü de daha farklı değerlendirilir.

Amerika Birleşik Devletleri’ndeki müze evlerde durum işlevsel ve yönetsel olarak farklıdır. Önemli bir şahsa ait bir ev müzeleştirildiğinde Amerikan halkı için güven teşkil eder bir nitelik kazanır. Bir evin müzeleştirilmesine halk karar verir. Toplum, aristokrat halkın yaşantısını merak ettiği için sarayları, sanatçıların evini merak ettiği için sanatçıların stüdyo şeklindeki evlerini müze eve dönüştürürken, son zamanlarda kasabalarda yaşayan halkın özellikle kölelerin yaşam biçimini merak ederek bu evleri müzeleştirdiği görülmektedir. İdari yapı itibarıyla diğer müze evlerden ayrı işleyiş biçimine sahiptir. Amerikan halkı tarafından bir ev müzeleştirilmek için bağışlandığı zaman Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti o kişiyi vergiden muaf tuttuğundan evlerin müze ev hâline gelme süreci daha hızlı gerçekleşmektedir. Evlerin hangisinin müzeye dönüştürüleceğine ise Amerikan Müzeler Birliği karar vermektedir. Amerikan Müzeler Birliği’nin onaylamadığı hiçbir ev müzeleştirilemez. Müze evlerde sadece bir idari personel yer almakta diğer çalışanları gönüllülerden oluşmaktadır. Gönüllüler sadece müzelerde

çalışmakla kalmaz aynı zamanda müze evin yönetiminde söz sahibi konumundadırlar. Gönüllülere bu kadar fazla yetki verilmesinin nedeni onların bazı sınavlar sonucunda buraya alınma hakkına sahip olmalarıdır. Gönüllülere herhangi bir ücret ödenmez ama Amerikan Hükümeti tarafından verginin belli bir bölümünden muaf tutulmaktadır. (Butcher, 1993; 12-30) Farklı yerel idare biçiminden ötürü Amerika Birleşik Devletleri'ndeki müze evler, Avrupa'daki müze evlerden farklıdırlar.

Müze evler; içinde buldukları toplum, toplumun kültürel düzeyi, devletin müzelere ayırdığı bütçe ve idari kadro itibarıyla şekillenmekte ve toplumdaki farklılıklar göstermektedir. Bazı kültürlerde toplum, devletin desteği ile müze evleri oluşturup korunmasına destek verip finanse ederken bazı toplumlarda böyle bir durum söz konusu olmamıştır. Müze evlerin oluşmasına o evde yaşayan kişilerin yakınları veya tanıdıkları, yerel komiteler ya da yerel yönetimler aracı olmaktadır. Bu bağlamda müze evleri incelerken içinde bulunduğu kültürü, devletin yönetim biçimini ve toplumun müze evlerle olan bağlantısını bir bütün olarak düşünmek ve değerlendirmek gerekebilir. Türkiye'de müze evin nasıl tanımlandığını incelemek yerinde olacaktır.

Türkiye'de müze evlerle ilgili olarak farklı kişiler tarafından yapılan tanımlamalar mevcuttur. Doç. Dr. Sümer Atasoy, müze evlere şöyle bir tanımlama getirmektedir: "Müze evler, mimarisi ve içinde yaşayan şahsiyet nedeniyle korunması gereken yapılardır." (Madran, 1999; 14) İkinci bir tanımlama ise Dr. Mehmet Önder'den gelmektedir: "Müze evler, tarihi ve mimari yönden korunması gereken konak ve evlerdir." (Madran, 1999; 14)

Bu bilgiler ışığında; müze evlerin tarihî dönem ya da tarihî kişiliği yansıtmanın dışında; belirli bir mimari özelliği barındıran tek/az sayıda evden biri olduğu görülmektedir. Kendi dönemi yapıları içinde ayırt edici mimari yapı ve süsleme özellikleri ile ön plana çıkmış evlerin içinde kalan son örneklerden biri olma özelliğine sahip olan yapılar da müze ev olarak tanımlanır. Müze evler, tarihsel ve kültürel açıdan bir olaya tanıklık etme özelliğine de sahip olabilirler. Bu nokta göz önünde bulundurulduğunda toplumsal tarih bağlamında önemli bir şahsa ait olan bir evin kamu hizmetine açılması nedeniyle önem kazanan ve o evdeki yaşamışlığı halka çağdaş müzecilik anlayışı çerçevesinde aktaran yapılara müze ev tanımlamasını yapmak uygun olabilir.

Türkiye'de müze ev kavramını iki yaklaşımla değerlendirmek yerinde olacaktır:

1. Mimarî özellikleri, iç düzenlemesi, sabit ve hareketli mobilyaları, içinde kullanılan eşyalarla bir bütün oluşturan müzeler

2. Önemli şahıslara ait evler: Kişilerin belli bir süre yaşadıkları, gündelik hayatlarına dair koleksiyon malzemelerinin sergilendiği, o kişinin neler yaptığına dair bilgi edinilebilecek müzelerdir.

Türkiye’de müze evler toplumsal kimlikleri gösterebildikleri gibi zaman zaman bireysel kimliğinde yansıtıcısı olabilirler. Şahıs evlerinde ise genellikle toplum o kişiye olan saygısını göstermek adına o şahsın evini müze ev hâline dönüştürebilir. Çeşitli etkinlikler düzenlenerek bu yerlerin yaşatılması sağlanmıştır. Osman Hamdi Bey’in ölüm yılı dönümünde evinin bahçesinde anma törenleri düzenlenerek veya Tevfik Fikret’in evinde düzenlenen şiir günleri gibi etkinliklerle bu evlerin ayakta kalması sağlanmaktadır. Türk halkı, Türk tarihinde önemli bir yere sahip olan bir olayın geçtiği evi, ulusal tarihini koruma ve gelecek nesillere aktarma adına müzeleştirilmesine destek olmuştur. Bu müze evleri ziyaret ederek bu fikirlerini desteklemişlerdir.

Ülkemizin çeşitli illerinde yöresel özelliği nedeniyle ön plana çıkmış, önemli bir şahsa ait olan, mimari süslemeleri nedeniyle korunması gereken kültür varlıkları içinde yer alan birçok ev, konak ve köşk müze hâline getirilmiştir. Bu evlerde yakın çevrelerdeki kazılardan çıkartılan arkeolojik eserler sergilenirken aynı zamanda yöre halkından toplanan etnografik malzemelerin de sergilendiği tespit edilmiştir. Bazı konaklarda sadece etnografik malzemeler sergilenip müze ev tanımlaması yapılırken bazı evlerde arkeolojik, etnografik ve o eve ait birebir kullanılmış nesnelere aynı mekânda sergilendiği görülmektedir. Müze evler kendi belirledikleri misyon çerçevesinde, yapı ile koleksiyon arasındaki bütünlüğe sadık kalarak hangi nesnelere kendi koleksiyonunu oluşturacağına karar veriyor olmalıdır. Kendi koleksiyonu kapsamında değerlendirmedeği arkeolojik ve etnografik malzemeleri ise, en yakın etnografya ve arkeoloji müzelerine göndermeleri gerekmektedir.

Bir müze evde önemli olan içinde bulunduğu mekânın o evdeki yaşanmışlığa tanık olmuş olmasıdır. Fakat bazen müze evler, dinî bir görüşün bir sembolü olabilirler; belirli bir dinî görüşü savunan/ortaya çıkaran kişiler, ortak bir alanı paylaşıp, bu dinî görüşlerini yaymak, uygulamak adına aynı mekânda yaşar, gündelik yaşamlarını bu mekânlarda sürdürürler. Belirli bir dinî görüşün yaşatılması için bu görüşe inanan insanların içinde yaşadığı, ritüellerini gerçekleştirdikleri mekânları da bu çalışma kapsamında değerlendirmek gerekmektedir. Dinî yapılar kategorisinde değerlendirilen Mevlana Müzesi ve Galata Mevlevihanesi Müzesi müze ev kapsamında değerlendirilebilir mi? İki de külliye, birçok yapıyı kendi içinde barındırır. Galata Mevlevihanesi; semahane, derviş hücreleri, şeyh dairesi ve hünkar mahfili, kütüphane, sebil, muvakkithane, mutfak, türbeler ve hazineden oluşmaktadır. Mevlevihane; Mevlevilerin, tarikat kurallarına göre, toplandıkları yer anlamına gelir. Mevlevihaneler şeyhlerin yönetiminde olur, Şeyhlerin kaldığı özel bölümler olduğu gibi dervişlerinde kaldığı derviş hücreleri bulunmaktadır. Şeyh ve dervişler gündelik yaşamlarını bu Mevlevihanelerde geçirir, burası için çalışırlar

ve günlerini ibadet ile geçirirler. İnsanların gündelik zamanlarını geçirdikleri ve barındıkları yeri ev olarak tanımlamamıza rağmen Galata Mevlevihanesi içinde bulunan koleksiyon ile düşünüldüğünde tarihi ev kategorisi içerisinde değerlendirmek doğru bir yaklaşım olabilir. Bir hikaye anlatmanın ötesinde tarihe tanıklık etmiş ve bazı değişimler geçirmesine rağmen tarihsel niteliğini korunmaya çalışılmıştır. Galata Mevlevihanesi, 1975 yılında Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüne bağlı bir müze olarak ziyarete açılmıştır.

Mevlana Müzesi'nin içine girildiğinde kuzey ve batı yönünde derviş hücrelerinin bulunması, sema'ların yapıldığı yer olan semahane bölümünün yer alması nedeniyle de müze ev kapsamında değerlendirilebilir. Çünkü bu bölümler yaşanmışlığın göstergeleridir. Derviş hücreleri dervişlerin evidir. Derviş hücrelerinde dervişlerin kullandığı eşyalar ve kıyafetleri sergilenmektedir. Bu eşyalar ve mekân, dervişlerin gündelik hayatları, düşünce biçimleri ve kendi idealleri hakkında bilgi vermektedir. mekânın kendisi ve kullanılan her bir eşyanın sembolik bir değeri bulunmaktadır. Semahane; Tanrı'ya ibadette belirli ayinlerin yapıldığı mekânlardır. Bu yönüyle olayların geçtiği mekânlar kategorisinde değerlendirilebilirler. Burada yapılan ayinlerin sembolik anlamları bulunduğu gibi bu mekânların her bir köşesinin de sembolik bir anlamı bulunmaktadır. Kapıların, derviş odalarının sayısının, şeyhin odasının bulunduğu yönün; yapılan ritüellerle ve makrokosmos ile bir bağlantısı bulunmaktadır. Mevlana'nın kendi düşünce sistematığının toplum tarafından benimsenmiş olması, bu düşünce biçiminin yaşatılmak istenmesi adına ve ona duyulan saygının bir göstergesi olarak toplum onun yaşadığı yer olarak tanımladığı mekânı kutsallaştırmış, bunun bir göstergesi olarak da orayı müze yapmıştır. Bu yönüyle Mevlana Müzesi, müze evin anılarla olan bağlantısı ve sembolik anlamı ile birebir örtüşebilir niteliktedir. Galata Mevlevihanesi'ni tarihe tanıklık etmesi nedeni ile tarihi ev kategorisi içerisinde irdelerken Mevlana Müzesi'nin müze ev kapsamında değerlendirmesinin bir diğer nedeni de öne çıkan bir şahsın olması ve onun değerlerine sahip çıkmak adına toplumsal iradenin ön plana çıkması olarak değerlendirilebilir.

Müze evleri tek bir başlık altında toplamak doğru bir değerlendirme olmayacaktır. ICOM'un belirlemiş olduğu müze ev tipolojisi dışında Türkiye'deki müze evleri bağlı oldukları idari birime göre ve tipolojisine göre müze evler olarak iki ayrı kategoride değerlendirmek yerinde olacaktır. Türkiye'de evlerin müzeleştirilmesinde başta Kültür Bakanlığı olmak üzere yerel yönetimlerin ve il özel idarelerin etkin rol oynadıklarını söylemek doğru bir yaklaşım olacaktır.

Müze evler buldukları bölgeye, içlerinde barındıkları koleksiyonun içeriğine, evin içindeki yaşanmışlığa göre farklı kategorilerde irdelenmektedir. ICOM'un belirlemiş olduğu Giovanni Pinna'nın aktarımına göre müze evlerin beş ayrı kategoriden oluştuğu ifade edilmiştir: (Pinna, 2001; 9)

1. Önemli şahsiyetlere ait evler (sanatçı, devlet adamı gibi): (Dante'nin müze evi, Piere Loti'nin müze evi, Charles Dickens'ın müze evi, William Shakespeare'in doğduğu ev vb.)

2. Yöresel özellikleri bünyesinde barındırması nedeniyle müzeleştirilmiş evler (Kuzey Kıbrıs'ta Derviş Paşa Konağı, Tower Grove Evi, Breamore müze evi vb.)

3. Bir bölgede öne çıkan kişilerin evleri (Riccardi Medici Evi, Noah Webster Evi. vb.)

4. Saraylar: (Versailles Sarayı, Louvre Sarayı, Buckingham Sarayı vs.)

5. Önemli olayların geçtiği mekânlar (İrlanda'daki Belfast Kalesi, Rumine Sarayı...vb.)

Bu kategorilerden yola çıkarak Türkiye'de farklı bir kategori yapılabilir. Yukarıdaki kategoride önemli şahıslara ait evler ile bir bölgede öne çıkmış kişilerin evleri ayrı kategoriler olarak değerlendirilmiştir. Türkiye'de ise böyle bir ayrıma gidilmeyerek, tek bir kategori altında değerlendirip Atatürk evleri de bu tipoloji içerisinde farklı bir kategori olarak değerlendirilmiştir.

1. Önemli Şahıslara ait evler (Hüseyin Rahmi Gürpınar evi, Sait Faik Abasıyanık evi, Tevfik Fikreti evi).

2. Etnografik durumu nedeniyle müzeleştirilmiş evler (Birgi Çakırağa Konağı).

3. Saraylar (Dolmabahçe Sarayı, Beylerbeyi Sarayı vb.).

4. Önemli olaylara tanık olan evler (Mudanya Mütarekesi Evi, I. TBMM Binası).

5. Atatürk Evleri (Müze Köşk, Şişli'deki Atatürk Evleri vb.)

1. Önemli Şahıslara Ait Evler

İçinde yaşadığı topluma edebiyat, sanatsal, kültürel ve toplumsal alanlarda eserler vermiş kişilerin evi olabileceği gibi askeri ya da siyasi alanda ön plana çıkmış kişilerin evleri de müze ev kapsamında değerlendirilebilir.

“Türk şairi Tevfik Fikret'in Aşiyân'daki 1906-1915 yılları arasında yaşadığı ev; önemli şahsiyetlere ait mekânlara örnek olabilecek durumdadır. 1945 yılında Edebiyat-ı Cedide Müzesi olarak açılmıştır. Edebiyat-ı Cedide Müzesi olarak açılmasının nedeni, evin içinde Tevfik Fikret'e ait çok az eşyanın bulunmasıdır. Bu nedenle belediye tarafından oluşturulan bir komisyon, Tevfik Fikret'in evinin Edebiyat Müzesi olarak açılması kararını almıştır. İlerleyen zamanlarda Tevfik Fikret'in kullanmış olduğu eşyalar müze koleksiyonunun içinde yer alınca “Aşiyân Müzesi” olarak değiştirilmesine karar verilmiştir. Daha Önceleri Eyüp mezarlığında bulunan naaşı, 1961 yılında doğal görünümü ile çok beğendiği

kendi evinin bahçesine nakledilmiş ve bu tarihten sonra müze ‐Aşiyân Müzesi‐ adı ile anılmıştır.‐ (Geleş, 2003; 72)

‐Tevfik Fikret, evini ‐kuş yuvası‐ anlamında Farsça bir sözcük olan ‐Aşiyân‐ olarak adlandırmış. Evin planları, kendi mimarlık anlayışına göre yine kendisi tarafından tasarlanmıştır. İnşaat 1905 yılında başlayıp 1906’da tamamlanmıştır.‐ (Geleş, 2003; 71)

Üç katlı bir evdir. Tevfik Fikret zamanında zemin katı, yemek odası, mutfak, çamaşırılık ve kiler olarak kullanılmıştır. Tevfik Fikret’in ölümünden sonra yemek odası iç duvarı kaldırılarak genişletilmiştir. Mutfağın denize bakan yüzünde basık yayvan kemerli bir pencere bulunmaktadır. Bu pencereyi sanatçı ‐Sokrat’ın Penceresi‐ olarak nitelendirmiştir. Giriş katında bir salon ve iki oda yer alırken üst katta ise beş oda, bir banyo bulunmakta olup, girişteki geniş oda sanatçının çalışma odasıdır. Bu kattan dışarıya açılan kapı, arkadan bir köprü ile bahçeye bağlanmaktadır.

Tevfik Fikret yaşarken evinin içi ile bilgiler şöyledir: ‐Ev biblolar, tabaklar ve heykelcikler ile süslenmiştir. Sedef kakmalı, kadife döşeli sedir, cilalı tahtalara serilmiş, seccadeler, yüksek tişre lamba, siyah zemine sırma kartal işlemeli paravan, ince resimli küpler, ocak, minderi, şal örtüleri, işlemeli yastıklar, ayet levhaları, tavandan sarkan arabesk lamba, sedefli oymalı sigara iskemleleri, Gale-Sevr vazoları, heykeller, yağlı boya tablolar, levha, sedef çekmece ve fotoğraflar bulunmaktaydı.‐ (Geleş, 2003; 73)

Aşiyân Müzesinin koleksiyonu şöyle oluşturulmuştur: Belediye 1940 yılında binayı satın almış ve 1945 yılında müze açılmıştır. Aşiyân’a ait eşyaların toplanması girişimleri gerçekleştirilmiş, yazı masası bulunmuş, karyolası bulunamadığı için benzetilerek yeniden yaptırılmıştır.

Öncelikle, Tevfik Fikret’in eşyaları, eşinden bağış ve satın alma yoluyla alınmıştır. Daha sonra şairin yaşarken arkadaşlarına ve dostlarına vermiş olduğu eser veya ona ait eşyalar bu kişiler tarafından müzenin kuruluşu aşamasında müzeye bağışlanmış, gazetelere verilen ilanlar yolu ile elinde mevcut eşya olanların müzeye başvurmaları sağlanmaya çalışılmıştır.

Büyük bir koleksiyon olan Abdülhak Hamid Tarhan’a ait eşyalar 1937 tarihinde şairin vefatının ardından, Abdülhak Hamid Tarhan’ın son eşi Lüsyen Hanım tarafından Belediye’ye bağışlanmış, daha sonra da Aşiyân’a getirilip yerleştirilmiştir.

Edebiyat-ı Cedide Bölümü ise o dönem edebiyatçılarının kendileri veya akrabaları aracılığıyla toplanabilen eserlerden oluşturulmuştur. Ali Ekrem Bolayır’ın kızı tarafından şahsi eşyaları bağışlanmıştır.

Başlangıçta Tevfik Fikret, Abdülhak Hamid ve Edebiyat-ı Cedide mensuplarının fotoğraf ve eşyaları müzenin asıl koleksiyonunu oluştururken,

1959 yılında Şair Nigar Hanım'ın oğulları tarafından bağışlanan Tevfik Fikret'e ait kitaplar ve arşiv müze koleksiyonunda yer alır.

Bina, 17 Ağustos 1999 depremi sonrası meydana gelen çatlaklarla, çevrede toprak kayması nedenleriyle Büyükşehir Belediyesi, Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü'nce restorasyon çalışmaları yapılmıştır. Binanın temelleri sağlam hâle getirilmiş, alt yapısı ve bahçe peyzajı, iç ve dış boyaması eski görünümüne sadık kalınarak yenilenmiştir. Bina 2001 yılı Müzeler Haftası (18-24 Mayıs) kapsamında yeniden ziyarete açılmıştır.

Üç katlı olan müzenin zemin katı idari işler bürosu olarak kullanılmaktadır.

Birinci katta Edebiyat-ı Cedidecilerin fotoğraf, kitap ve özel eşyalarının sergilendiği Edebiyat-ı Cedide Odası, Abdülhak Hamit'e kişisel eşyalar, tablolar, fotoğraflar, çalışma masası ve koltukların bulunduğu Abdülhak Hamit salonu, kadın şairlerimizden Nigar Hanım'a ait kitaplar, fotoğraf, resimler, şahsi arşiv ve eşyalarının sergilendiği Şair Nigar Hanım Odası bulunmaktadır.

Tevfik Fikret'e ayrılmış olan ikinci katta; şairin yatak odası ve çalışma odası yer almaktadır. Şairin yaşadığı yıllarda yatak odası olarak kullandığı odada; şahsi eşyaları, vefat ettiği yatak ve Mihri Hanım tarafından şairin yüzünden alınan maskın kopyası gibi objeler sergilenmektedir. Çalışma odası olarak kullandığı odada ise; çalışma masası ve koltuğu, çeşitli yazı takımı parçaları, kendisi tarafından yapılan yağlı boya tablo ve desenler, natüremort, portre, peyzaj, eşi ve oğlunun portreleri ile, Sis şiirine atfeden Halife Abdülmecid tarafından yapılp armağan edilen Sis tablosu sergilenmektedir.

Aşiyân, Tevfik Fikret'in özel yaşamı ve bağlantıları ile Cumhuriyet öncesi dönemi, sosyal, siyasi, sanatsal yapısını yansıtmaktadır.

Müzenin, Tevfik Fikret yaşarken evin bodrum katında bulunan yemek salonu, çamaşırhane, mutfak, oda ve depo olarak kullanılan alanları, Aşiyân Müzesi'ne dönüştüğünde kendi kullanım özelliklerinden yararlanılarak kalıcı sergi alanı olarak müze ziyaretçisine açılmamıştır. Bunun nedeni Tevfik Fikret'in gündelik hayatını ön plana çıkarmak amacı gütmeyen müzenin, Tevfik Fikret'in edebi kimliğini ön plana çıkarmayı amaçlaması olarak değerlendirilebilir. Giriş katında yazlık oda ve salon olarak kullanılan bölümlerin, Tevfik Fikret'in eserlerine, kullandığı eşyalarına, Abdülhak Hamid'in kullandığı eşyalara ayrılarak, kendi kullanım özelliklerini vermeyip daha çok "edebiyat müzesi" vurgusu yapması sağlanmıştır. Tevfik Fikret'in gündelik hayatı ile bilgiyi evin üst katındaki Tevfik Fikret'in yatak odası ve çalışma odasından öğrenebilmekteyiz. Bunun nedeni ise o bölümlerin olduğu gibi korunmasıdır.

2. Etnografik Durumu Nedeniyle Müzeleştirilmiş Evler

Her yörenin kendine has etnografik özellikleri vardır bu oradaki mimari öğelere de yansımaktadır. Müze evler ise bu yöresel kültürün korunduğu kamusal alanlardır.

Çeşitli bölgelerdeki birçok müze evin de “Türk Evi” özelliği gösterdiği belirtilmektedir. Bu bağlamda Türk Evlerinin özelliklerine değinmek yerinde olacaktır.

Türkler Anadolu’ya yerleştikten sonra, şehirciliğin de gelişmesiyle birlikte, Anadolu’da “Türk Evi” kavramının ortaya çıktığı görülmektedir.

Türk evlerinin temel özelliklerinin oluşmasında İslam dünya görüşünün etkileri yadsınamaz. Din ve gelenekler evi dışa kapatır, özellikle kadının mahremiyeti önemli olduğundan, yapıda iç avlu fikri benimsenmiştir. Evler sokaktan yüksek duvarlarla ayrılmıştır. Avlu içerisinde bulunan bölümlerde çoğu evde ikili yaşam söz konusudur, erkeklerin oturduğu “selamlık” ve kadınların oturduğu “harem” gibi. Kadının mahremiyeti Türk evi mimarisinde son derece önemli bir etken olmuştur. Bunda amaç kadının eve gelen erkek misafirler ve yabancılar tarafından görülmesini önlemektir. Selamlık bölümü giriş ile doğrudan bağlantılıdır. Eve gelen misafirler selamlık bölümünde ağırlanırlar ve bu kata hizmet, aynı katta bulunan “aşevi” aracılığı ile yapılmaktadır. Evde bulunan dönme dolap, kadının mahremiyeti amacıyla geliştirilmiş bir fonksiyondur. Eve gelen misafir selamlık bölümüne girmeden, ayrı bir çıkışla haremlik katına geçebilir. Harem genelde üst katta yer alır. Pencereler ise komşuyu rahatsız etmeyecek ve dışarıdan bakıldığında içerisi görülmeyecek şekilde düzenlenmiş, kafesle kapatılmıştır. Erkeklerle verilen önem nedeniyle selamlık, daha büyük ve süslüdür. İç mekân düzenlemesi bakımından sofa da evin mahremiyeti açısından önemli bir işlev görür. Ev halkı örtünüp, giyinip burada toplanır. Düğünler, eğlenceler ve çeşitli toplantılar için bu mekân kullanılmaktadır.

Rölöve Restorasyon Anabilim Dalında 1990 yılında “Türk Evinin Çağdaş Yaşama Uyarlanması” adlı Yüksek lisans tezini yapan Sibel Onat’ın Türk evine şöyle bir yaklaşım getirdiği görülmektedir: “Türk ev yaşantısında büyük bir yalınlık vardır. Yerde oturulur, yerde çalışılır, yer yatağında yatılır ve yerde yemek yenir. Yataklar yüklük denilen dolaplar içinde durmakta, uyunacağı zaman yere serilip sabah tekrar dolaba konmaktadır. Yemek yenileneceği zaman yere önce sofa bezi serilip, sininin üzerine konulacağı altlık ve üzerine de bakır sini veya tahta tabla yerleştirilerek yemek düzeni kurulmaktadır. Bu amaçla odanın orta alanı boş bırakılmıştır. Bu yaşam tarzı, ölçü ve orantıların oluşmasında önemli bir etken olmuştur. Türk evlerinde mutfak olarak ayrılmış ayrı bir alan yoktur. Bunun yerine tüm fonksiyonları içeren odalarda yemek yapılmakta ve yenilmektedir.” (Onat, 1990; 30) Türk evleri müze eve

dönüştürüldüklerinde geçmişteki yaşam koşullarını, gündelik yaşam koşullarını, gündelik yaşamın yapısını sunmak amacı taşıdığı söylenebilir.

Toplumlar diğer toplumlarla olan etkileşimleri, coğrafi ve iklimsel faktörler, inanca bağlı uygulamalar gibi nedenlerle yaşam tarzı, giyim, barınma konularında çeşitli çözümler üretmişlerdir. Toplumun kültürünü oluşturmada son derece etkin olan bu yaşam pratikleri barınılan mekânların şekillenmesinde de önemli rol oynar. Örneğin kapı girişine rüzgarlık eklenmesi, pencerelere kafes yerleştirilmesi gibi mimari ayrıntılar önceleri işlevsel bir takım önlemler iken zaman içinde evlerin süslenmesinde karakteristik mimari özellikler hâline gelirler. İhtiyaç dönüşerek karakteristik bir form hâline gelmiştir. Dolayısıyla bir Türk evine bakıldığında toplumun yaşam biçimi, inançları, beğenileri, ihtiyaçları, bölgenin iklimsel ve coğrafi özelliklerinin yanı sıra, Türklerin kültürel kimliğini anlamlandırmada önemli veriler okunabilir.

Ege bölgesine özgü mimari üsluba sahip konaklardan biri olan müze ev; İzmir Ödemiş ilçesine bağlı Birgi Çakırağa Konağı'dır. Aynı zamanda konak, Türk evindeki kullanım özelliklerini de göstermektedir.

Üç katlı, dış sofalı, çift köşk odalı olan konağın zemin kat duvarları taş örgü, orta ve üst kat duvarları ise ahşap çatki içinde dolgu tekniği ile inşa edilmiştir.

Üst katın tavan ve duvarları, zengin bitki ve meyve motifleri, şehir panoramaları ile süslüdür. Pencereler altta düz, üstte kemerli vitray olmak üzere iki sıra hâlinde aydınlatmayı sağlamaktadır.

18. yüzyılın ikinci yarısında inşa edilen ve resim stilinden de 19. yüzyılın ilk yarısında tezyinatının yapıldığı anlaşılan konak özellikle ahşap işçiliği ve panoramalarıyla dikkati çekmektedir. Bu süslemeler hiç bozulmadan günümüze kadar ulaşmıştır.

Bu yapının en önemli özelliği iyi bir durumda korunmuş olmasıdır. Bu nedenle eski bir Anadolu konağını en iyi şekilde yansıtabilme özelliğine sahiptir.

O dönemde kullanılan sedir ve kandillikler orijinaldir. O konakta yaşayan kişiler tarafından kullanılmıştır. Konağın bir bölümünde ev yaşantısını anlatan bir canlandırma yapılmıştır. Balmumundan bir manken yer almaktadır. Pencerelerin kenarları boyunca sedir yer alırken bakır sini, yerde o döneme ait halı, pencerelerdeki işlemeli perdeler yer almaktadır. Konağın çok ufak bir bölümü Türk Kültürünü yansıtmak adına bu tarz bir sergileme kurgusu ile düzenlenmiştir. Özellikle bu konakta yapının mimari özellikleri ile süslemeleri ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır.

1950 yılına kadar konut olarak kullanılmış olan konak daha sonra Kültür Bakanlığı'na devredilmiştir. 1977 yılında onarımına başlanan konağın çevresindeki bazı evlerin kamulaştırılması ise 1983 yılında gerçekleştirilmiştir.

İç düzenleme ve teşhire yönelik çalışmaların tamamlanmasından sonra konak 1995 yılında ziyarete açılmıştır.

Birgi Çakırağa Konağı Müzesi'nde özellikle mimari özellikler ve süsleme özellikleri ön plana çıkarılmak istendiğinden asıl sergi alanı olarak belirtilen bölümde koleksiyon yer almamaktadır. Bunun nedeni ise yapının ön planda olmasını sağlamak içindir. Konağın diğer bölümlerinde ise konakta kullanılan koleksiyon Ege bölgesinde yaşayan halkın gündelik hayatını nasıl gerçekleştirdiğine dair bir canlandırma ile gelen müze ziyaretçisine verilmeye çalışılmıştır.

3. Saraylar

Saraylar; yönetim merkezi olmaları ve iktidarın gücünü yansıtmalarının yanı sıra hükümdarın yaşadığı mekân olarak da ev kimliğine sahiptirler. Devletin içinde bulunduğu durum hükümdarın yaşamsal alanına yansımaktadır. Batı sarayları ve doğu sarayları temelde iktidarı sembolize etmeleri ile benzerlik gösterirlerken batıda aristokrasinin varlığı ve yönetimin mimariye yansımaları ile Osmanlı saraylarından biraz farklılık göstermektedir.

Batı kültüründe saraylar, aristokrat sınıfa ait olan ya da hükümdarın gündelik hayatının geçtiği mekânlardır. Tarihsel olaylara tanık olmaları, yönetim merkezi olmaları ve mimari özellikleri ile müze ev kapsamında değerlendirilebilir niteliktedirler. Osmanlı İmparatorluğu'nda saraylar Batıda olduğu gibi genellikle bir yönetim merkezi olarak ön plana çıkmasına rağmen aslında padişahın ve ailesinin yaşadığı yerler olmuşlardır.

Topkapı Sarayı Fatih Sultan Mehmet döneminde kurulmuş, Osmanlı'nın devletten imparatorluk dönemine geçişini sembolize eder bir nitelik kazanmıştır. Osmanlı Devletini yönetmek için tahta gelen her hükümdar saraya yeni bölümler ekletmiş böylece Topkapı Sarayı, Osmanlı'nın gelişmesinin ve büyümesinin simgesi olmuştur. İmparatorluğun batılılaşma döneminin etkileri ise Dolmabahçe Sarayı'nda görülebilir. Saraylar hem mimari karakterleri ile hem sosyal, siyasal, kültürel, ve sanatsal etkinlikleri kendi bünyesinde barındırması yönünden şehir-kent kültürünün oluşturucusu, aktarıcısı ve koruyucusudurlar. Aynı zamanda toplumların, ideallerin, toplumsal ihtiyaçlarının kurgulandığı, devletin idari merkezidirler. Topkapı Sarayı ev ve yönetim merkezi olarak ön plana çıkmaktadır. Gündelik yaşam, mobilyaları ve mekânsal yerleşim özelliği ile harem dairesinde yer alırken buradaki koleksiyon malzemesi sarayın diğer bölümlerinde sergilenmektedir. Koleksiyon malzemesi ile yapının bir bütün olarak hükümdarın gündelik yaşamına dair bilgiyi vermesi gerektiğinden müze ev kapsamında değerlendirmek çok doğru bir yaklaşım olmayabilir. Topkapı Sarayı birçok köşk ve kasırdan oluşmaktadır. Padişahların gündelik yaşamlarına ait bilgiyi ise sarayın bütünü değil Topkapı Sarayı'ndaki Harem Dairesi yapı itibarı ile sembolize ederken içinde gündelik hayata dair bir koleksiyon malzemesi bulunmaması açısından müze ev kapsamında

değerlendirmek doğru olmayabilir. Koleksiyon malzemeleri; malzemenin içeriğine, dönemine veya kullanım şekline göre sarayın diğer bölümlerinde sergilenmektedir. Bu nedenle Topkapı Sarayı'nı gezen müze ziyaretçisi oradaki gündelik hayata dair bilgi elde edememekte bunun yerine dönemsel özelliği hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Bu nedenle Topkapı Sarayı'nı müze ev kapsamında değerlendirmek çok doğru bir yaklaşım olmayabilir.

Dolmabahçe Sarayı'nda ise durum biraz farklıdır. Saray, Batılılaşma dönemini mimari yapı ve içinde sergilenen koleksiyon ile müze ziyaretçisine yansıtmaktadır. O dönemdeki barok, rokoko, ampir tarzının Osmanlı ve İslam unsurları ile birlikte verildiği gözlemlenmektedir. Dolmabahçe Sarayı, Topkapı Sarayı'ndan farklı olarak o dönemin devlet adamlarının gündelik hayatına dair bilgi vermektedir. Dolmabahçe sarayının içindeki koleksiyon sarayın kendi kurgusuna uygun bir biçimde sergilenmektedir. Dolmabahçe Sarayı'nda kullanılan antikalar, avizeler, mobilyalar ve gündelik eşyalar o dönemin dönemsel özellikleri hakkında gelen müze ziyaretçisine bilgi vermektedir. Aynı zamanda bu koleksiyon malzemelerinin maddi ve tarihi değeri de bulunmaktadır. Sarayın mimari süslemeleri ile içindeki koleksiyon “batılılaşma” dönemini yansıtmaktadır.

Avrupa'da Versailles Sarayı Fransa'nın en görkemli dönemini yansıtmaktadır. 19. yüzyılda inşa edilen Dolmabahçe Sarayı, Çırağan Sarayı, Yıldız Sarayı, Küçüksukasrı, Malta Köşkü ve Şale Köşkü gibi birçok saray ve köşk mimari özellikleri, süslemeleri ve içlerinde barındıkları koleksiyon ile görkemli bir hayatı yansıtırken “Versailles Sarayı'nda benzer özellikler sergilerken çöküş döneminin de simgesi niteliğindedir.” (Versailles Sarayı, <http://members.aol.com/NKnechtel/>, [19 Temmuz 2007])

Saraylar gündelik hayata dair koleksiyon malzemelerini bünyelerinde barındırmalarına karşın genellikle dönemsel özellikleri ve yönetsel özellikleri ile ön plana çıkmışlardır. Batıda olduğu gibi Osmanlı İmparatorluğu'nda da onların bu yönü baskın çıkmış saraya ait koleksiyon malzemelerinin gündelik hayata dair bilgi verme kaygısı gütmenden koleksiyon malzemeleri sergilenirken, sarayların iktidarı sembolize eden yönlerine dair bir vurgulama yapılmış, imparatorluk döneminin dönemsel özellikleri gelen müze ziyaretçisine verilmeye çalışılmıştır.

4. Önemli Olaylara Tanık Olan Evler

Tarihsel süreç içerisinde bu sürece yön vermiş önemli olayların geçtiği mekânları, bu olaylara tanık olma vasfı nedeniyle müze ev olarak değerlendirmek mümkündür.

Bu kategoriye örnek olarak Mudanya Mütarekesi evi verilebilir. 11 Ekim 1922'de Mudanya Mütarekesi bu evde imzalanmıştır. Türkiye'nin

tarihsel süreci içerisinde önemli bir yere sahip olduğu için bu antlaşmanın imzalandığı ev, müze ev hâline getirilmiştir.

Rus asıllı tüccar Aleksandr Ganyanof'a ait olan ev, Mudanyalı iş adamı, Hayri İpar tarafından satın alınarak onarılmış ve 1937 yılında Mudanya Belediyesi'ne bağlı bir müzeye dönüştürülmüştür. 1959 yılında Eski Eserler Müdürlüğüne devredilmiş, Müzeler Müdürlüğüne devredilmemiştir.

Tarihî evlerde de yapı ile içindeki koleksiyon birlikte korunmaktadır. Tarihi bir evdeki en önemli özelliğin o evin tarihsel özelliği olduğu söylenebilir. Bir evin müze ev olabilmesi için sadece koleksiyon ve tarihsel öneme sahip bir yapı olması yeterli olmamaktadır. Bunun dışında yönetim, idari kadro, bütçe ve mekânsal gerekliliklerin evin yapısına uygun bir biçimde giderilmesi gerekmektedir. Müze evin belirli bir misyon dâhilinde vermek istediği mesajı, uygun sergileme yöntemleri ile müze ziyaretçisine aktarması gerekmektedir. Mudanya Mütarekesi evi, müze ev olarak tanımlanmasına rağmen tarihi bir olaya tanık olması, yapı ile içindeki koleksiyonun korunması ve tarihsel niteliği nedeni ile tarihi ev kapsamında değerlendirmek doğru olabilir.

Müze evin hemen karşısında Mudanya Mütarekesi anıtı yer almaktadır. İlk katta mütarekenin imzalandığı salon ve çalışma odaları, üst katta İsmet İnönü ile Asım Gündüz Paşa'nın ve yaverlerinin yatak odaları yer almaktadır. Üst katta İsmet Paşa'nın çalışma odasında kızgın olduğunda vurduğu mermer masa sergilenmektedir. Mütareke dönemine ait eşyaların korunduğu evde o döneme ait fotoğraflar ve belgeler de sergilenmektedir.

Antlaşmanın imzalandığı an kurgulanmaya çalışılmıştır. Bu nedenle masada oturur şekilde İsmet İnönü'nün ve antlaşmayı imzalayan yabancı devlet adamlarının balmumundan yapılan heykelleri ile olay anı canlandırılmaya çalışılmıştır. Mudanya mütarekesinin antlaşma metninin orijinali, antlaşmanın yazıldığı daktilo, mürekkepli kalem takımı, antlaşma şartlarına sinirlenip İsmet İnönü'nün kırdığı mermer masa, yaverlerin ve delegelerin giydiği üniformalar, yaverlerin ve İsmet İnönü'nün yattığı yatak ve dolaplar koleksiyon kapsamında değerlendirilebilir.

Sergi alanları binanın iki katında yer almakta yukarıda İsmet İnönü'nün yatak odası, çalışma odası, yaver ve delege odaları ve Asım Paşa'nın yatak odası yer alırken giriş katında ise antlaşmanın imzalandığı salon yer almaktadır. Bu alanlar müze evin asıl sergi mekânlarıdır.

Müzenin personeli İl Kültür Müdürlüğüne bağlı bir müdür (ikamet ettiği yer müzenin içi değil, İl Kültür Müdürlüğüdür.) bir memur ve bir güvenlik görevlisidir. Müzede çalışan memur gerektiğinde rehber olarak da müzeye gelen ziyaretçilere yardımcı olmaktadır.

Müzenin her türlü ihtiyacı İl Kültür Müdürlüğü tarafından karşılanmaktadır. Müze, herhangi bir sponsor desteği almamıştır. Müze evde herhangi bir eğitim

etkinliği gerçekleşmemiştir. Mzeyi genellikle okul öğrencileri ziyaret etmektedir.

5. Atatürk Evleri

Atatürk evlerinin çoğu tarihi Türk evlerine de birer örnek teşkil eder niteliktedir. Atatürk evleri; Atatürk'ün belirli bir süre kaldığı, karargah olarak kullandığı evlerdir. Bu nedenle "müze ev" tanımlaması içinde yer almaktadır. Atatürk'ün kalmadığı bazı evler ise Atatürk'e olan saygıdan ötürü Atatürk evi olarak ziyarete açılırken bazı Atatürk evleri de metaforik anlamı nedeni ile ziyarete açılmıştır.

Mustafa Kemal Atatürk, Kurtuluş Savaşı sırasında ve Cumhuriyetin ilk yıllarında, bütün ulusu değişim ve harekete yönlendirebilmek için ülkenin her yerini gezmif, toplantı ve çalışmalar yapmıştır. Atatürk her gittiği yerde Türk misafirperverliği ile karşılanmış ve birçok evde kalmıştır. Bugün Atatürk'ün oturduğu misafir edildiği evler, savaş ynnettiği karargahlar, hatirasını taşıyan değerli eşyaları ile birlikte günümüzde halka açık müze evler hâline getirilmiştir.

Atatürk'ün kullandığı evlerin ortak özelliği, çok kısa süreli ikamet edilmiş olmalarıdır.

Sonuç olarak, koleksiyon açısından bakıldığında müze evlerde mevcut koleksiyonun olduğu gibi korunduğu gözlenirken müze evlerin genellikle bir depo işlevi gördüğü ve sadece mevcut koleksiyonun korunmasının hedeflendiği tespit edilmektedir. Bazı müze evlerin satışı ya da devri sonucunda bulunduğu hliyle müze eve dönüştürüldüğü müze evde sergilenen koleksiyonun orijinal koleksiyon ile farklılıklar gösterdiği gözlemlenmiştir. Bir ev olduğu gibi korunuyorsa müze ev kapsamına girmeden tarihi ev kapsamında değerlendirilebilir. Tarihi ev ile müze ev arasındaki ortak nokta, koleksiyon yapının taşınmaz mobilyaları ve taşınabilir malzemeleri ile yapının bir bütünlük içinde yer alması, koleksiyon malzemesinin evin içindeki gündelik hayata dair bilgi vermesidir. Müze evler gündelik hayata dair bilgi vermenin dışında, müze ziyaretesine kendi belirlediği mesajı da verebilir. Evde yer alan koleksiyon malzemesi içinden seçim yapma ihtiyacı hissedilebilir. Aynı zamanda bir müze evde olması gereken temel gerekliliklerde yapının içinde bazı değişimler gerektirebilir. Her odanın içinde yer alan koleksiyonu sergileyemeyebilir ya da bazı odaları müze için gerekli olan bazı birimlere dönüştürülebilir.

Müze evler müze tipolojisi içerisinde ayrı bir kategori olarak yer almaktadır. Bu kategori içerinde müze evlerin tipolojisinin de yer alması sağlanırken bu bağlamda bir sınıflandırma sistemine gidilmeye çalışılmalıdır. Tarihi öneme sahip, toplumsal kimliğin yansımaları olan ve kültürün koruyuculuğunu yapan bu evlerin koruma, restorasyon, bakım gibi temel ihtiyaçlarının profesyonellerle iş birliği içinde üzülmesi amaçlanmalıdır. Müze evlere ayrı bir bt ayrılarak bu bt içerisinden idari gereksinimler sağlanmalı, idari kadrosunun da bu bt

ile bağlantılı olarak oluşturulması sağlanmalıdır. Müze evlerin turizme olan katkıları göz önünde tutularak tanıtımına özen gösterilmelidir. Müze evler toplumsal öneme sahip kişilerin evi olabileceği gibi, önemli olaylara tanıklık etmiş, etnografik özellikleri nedeniyle diğer evlerden ayrılan bir özelliğe de sahip olabilirler. İçinde bulunduğu kültürün yansıtıcısı ve koruyucusu durumunda olduklarından toplumsal yaşamda ayrı bir önem taşımaktadırlar.

KAYNAKÇA

Butcher-Youngmans, Sherry. 1993. **Historic House Museum**. Oxford: Oxford University Press.

Geleş, Fadime. 2003. “Bir Sanatçının İstanbul’a İzdüşümü; Aşyan.” **Arkitekt**. s. 496.

ICOM, <http://icom.museum>, [16 Haziran 2007].

Madran, Burçak. 1999. **Müze Türleri. Yeniden Müzeciliği Düşünmek**. Ed.: Tomur Atagök. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları.

Pavoni, Rosanna. 2001. **Towards a definition and Typology of Hhistoric house Museums Museum International**. Paris: Blackwell Publisher. No: 210, Vol. 53.

Pinna, Giovanni. 2001. **Introduction to Historic House Museums. Museum International**. Paris: Blackwell Publisher Vol. 53. No. 2.

Versailles Sarayı, <http://members.aol.com/NKnechtel/>, [19 Temmuz 2007])

